

לפני ולפנים • מסע חי לנבכי נפשו של ספר

סנה בוער ב'שערי' חסד'

התורה שהילך בינינו ב-86 השנים האחרונות

מיוחד: הרב יעקב ב. פרידמן יצא לפני כארבע שנים במסע מטלטל לטובת קוראי 'בקהילה' בעקבות מסכת חיי וועולמו הפנימי הבלתי נתפס של רבו, מרן הגאון רבי שמואל אויערבאך זצוק"ל • עם סתימת הגולל, משחזר התלמיד המובהק את הניסיון הנועז ועתיר הגילויים לחדור להיכלה של דמות התורה שתיחרט לדורות

הרב יעקב ב. פרידמן

גשם

זלעפות ניתך
בלילה ההוא
על סמטאות
'שערי חסד'.
טיפות ענקיות

של יורה מקדים. בהיכל הישיבה ישב רבי שמואל שקוע במסכת מקוואות. שעון על הספסל הנצחי שלו בירכתי בית המדרש האפל למחצה, וניכר שהוא עבר כפשוטו לגור בחיק השאלה אם פסול תפיסת יידי'אדם הוא סיבה לפסול מקווה, גם כשישנה השקה. שעה רודפת שעה. החברותא מתנמנם, והאור בעיניו של רבי שמואל הולך ומתחדד, והסומק בלחיו - פורח. נייעור לחיים.

שלוש לפנות בוקר. הוא לוקח את העט ומתחיל לרשום. שם משמואל. כתפו השמאלית מזדקפת בתנועה נסערת, תנועה אופיינית כשהוא מבקש להדוף בעזות דקדושה עוד מכשלה עיקשת של הגוף הסרדן. כך נראית תנועה של חייל המכתף את נשקו.

גם בשעת לילה זו, בקודש הקודשים של חייו, ליד הספסל שלו, מתעקש הגוף להיגרר אחריו. הוא כותב בדבקות. בלהיטות. דף אחר דף, אחר דף. הוא נוגע בדף באהבה גדולה. מזה אל תוכו מבתי גוואי. עיניו מתחדדות, וחיוכו הדקיק כבר מקדים ומבשר לעולם על אבן-יסוד חדשה, שהוא הולך לשתול בגן-השעשועים של מקוואות.

גשם כבד ניתך על החלונות. בארבע בבוקר עוד ישב ותרגם את מחשבותיו למילים. בשעה חמש, לאחר שמונה שעות כיבוש הגוף, נכנעה רוחו למגבלות החומר, והוא נתנמנם קלות. ראשו נשען על השולחן, העט נשמטה מעט, ונותרה רפויה, אבודה בין המחברת למקוואות.

תשע דקות של 'הפסק'. בשעה חמש ותשע

דקות היה שוב ער ורענן, חיזק את אחיזתו בעט, והמשיך ללא הפסק מהמשפט שהפסיק בו. את המשפט האחרון סיים לפני שחרית. קם רענן משהיה בתחילת הערב, ירד וטבל, עלה ונסתפג, ונפנה להתכונן לתפילת שחרית...

צעדים כבדים, יצוקים, חורקים על המדרגות העקלקלות של 'אגודה שול'. 'שערי חסד' טרם נייערה לחיים, אבל הוא עצמו כבר אפוף רוח עזה של תחיה. טללי הבוקר מלחלים את כרכובי בקתות 'שערי חסד'. ורבי שמואל כבר הומה כסמבטיון בימות החול. עוד לפני שהוא מדליק את האור בפרוזדור, כבר עולה קולו, חי, עמוק כנהמת ים, מצמיח לבבות בקדושת הקרבנות:

"וְשִׁחַט אוֹתוֹ עַל יָד הַמִּזְבֵּחַ צֶפֶנָּה - -"
המילים יוצאות כנחלים לוחשות. כשקולו החם, העמוק, מפיה חיים במילים "עַל יָד הַמִּזְבֵּחַ", הן נשמעות כקבלת עול מלכות שמים. כל מילה מחתה אש בגחלי-נפשו. קולו גובר, ומילות הקרבנות בסתם שחרית של חול ב'שערי חסד' הטלולה, נשמעות כשוועת בן המתחטא:

"וְזָרְקוּ בְּנֵי אֶהָרָן הַכֹּהֲנִים - -"
לעורר את האהבה בנפש של רבי שמואל, אין צורך במילים של "נתנה תוקף". כשרבי שמואל הומה עם שחר את המילים "עַל יָד הַמִּזְבֵּחַ" הוא נשמע כילד רך הנתלה אין-אונים באבנטו של אבא, ומשווע על נפשו, על עצם קיומו. פניו מאדימות. כתפו השמאלית מזדקפת מעט. מי שקרוב לדמות מכיר. התנועה הזו מבשרת על אש מתלקחת בכבשן הפנימי, עוד לפני שאהר'ה הגבאי הדליק את נר הפמוט הראשון של ה'שית'.

"וְבִהָעֵלָת אֶהָרָן אֶת הַנֵּרוֹת - -"

סנה בוער בסמטאות 'שערי חסד'. רבי שמואל ניצב לפני האלוקים.

שעתיים תמימות הוא ניצב כך ב'אגודה שול' לפני האלוקים. אחר כך הוא יורד וטובל בפרקי משניות של שחרית. משסיים הוא משרך את רגליו לביתו. אני מתבונן בו מאחוריו. כל מה שלא היה שייך לר"ש סיריליאן, ל'מים שאובים' או ל'תמיד נשחט' - היה מרוסק. ממוטט. אפילו הזיק הער, היקוד אש-תמיד בעיניו, כבר היו עמום. כל מה שלא היה מְשֻׁנָּה ולא היה ר"ש סיריליאן - נשרך בעקבות כוח רצונו כחפץ שלא ממין העניין.

עלינו לביתו. זו לא הייתה שעה שאנשים נוהגים להיכנס. למרות זאת נשמעה דפיקה בדלת. ואני, נערות הייתה בי, הצצתי בעינית הדלת. מעברה של הדלת ניצבה גברת מבוגרת, אמו האלמנה של תלמיד מהישיבה.

ראש הישיבה עבר במסדרון ושאל מי הדופק. כשסיפרתי לו, דרש להכניס אותה על אתר. אור חדש הבזיק בחדר הלימוד. אלו מעדניו בעולם אפרפר גדוש סיבוכים. אלמנה קשת-יום אין ערוך לה בשעת בוקר כזו, לאחר לילה תמים ספוג בדיני 'השקה'. עיניו העצומות-למחצה נפקחות לרווחה. הוא מְפַנָּה הצידה את ספל הענק של חלב-הסויה שהוא נוהג ללגום פת-שחרית, ואת ספרו האחרון של הגאון רבי יצחק יוסף שהובא רק אמש לביתו.

יום חדש של מלחמות וגבורה פולש לבית ברחוב אבן שפרוט.

...הטייתי את אוזני. האלמנה הגיעה להיוועץ

שמחה של מצוה. עם יבדלח'ט אחיו הגר"ע לקראת אפיית מצו

אור חדש ניצת והבזיק בחדר הלימוד. אלו ה'ממתקים' שלו בעולם אפרפר גדוש תככים וסיבוכים. אלמנה קשת-יום אין ערוך לה בשעת בוקר כזו, לאחר לילה תמים עם דיני 'השקה'. עיניו העצומות-למחצה נפקחות לרווחה

לאכל מחוללו. שמחת פורים במעונו

בתוכו שמים וארץ, אש ומים, אהבה גדולה וסערה גדולה בכל שעה, בכל הרגשה, בנטיעה אחת!

כך תיאר לפני 100 שנה בעל "פה עיניים" את דמותו של מרן הגר"ש אויערבאך:

"...כל באי שערי עירי הדואים אותי כותב חידושים, ומסביב יאפפוני טרדות... המה ראו כן תמהו, ותהילה לקל מקום יש בראש להניח בו שני עניינים ממינים שונים, וכאילו נעשה עליית קיר קטנה במוח למשכן מחשבת דברי תורה... אשר שם לא תבוא רגל הטרדה..."

"וכאילו נעשה עליית קיר קטנה במוח למשכן מחשבת דברי תורה" – איזה תיאור מופלא למוחו של ראש הישיבה!

בתחילת שנת תש"ז היתמרה קומתו לגבהים.

בשבת פרשת ויחי לסדר "מתה עלי רחל", כאשר השתתפה הרבנית רחל אויערבאך בשמחה משפחתית, לקתה באירוע מוחי. שבוע שלם גססה בבית החולים איכילוב, כשבועה לא מש ממיטתה. בי"ד טבת החזירה את נשמתה הטהורה ליצורה.

שברו של רבי שמואל היה מחריד. עם פטירתה נגדעה בעצם משפחתו המצומצמת. בהספדו הנורא עליה שָׁתַת דם. עמדנו שם באותו ליל טבת נורא אלפי המתקבלים, ובכינו תמרורים. בכינו בקול, כמו ילדים. עין לא נותרה יבשה.

ולצד הכאב המחריד, ובצלו, היתמרה דמותו לגבהים שלא מעלמא הדין. במהלך השבוע בו גססה לעיניו אשת נעוריו, ישב ליד מיטתה בבית החולים איכילוב, ועמל בכתיבת קונטרס עמוק ומקיף בענייני 'ברירה'.

בי"ד טבת, כשהנורא מכל התגשם ורגעי הגסיסה החלו, אמר רבי שמואל וידי בקול מורתח

...כל אותה שעה הייתי מיצר צער גדול, על

שאינני גבאי של אדמו"ר חסידי. אילו הייתי גבאי כזה עם גאריל, עוז וסמכות, הייתי נכנס אל הקודש, ומפסיק בתקיפות את שיחת המקרר של אנגלמן מלמעלה, והשכנה ברמן מכניסה ג'.

האלמנה יצאה בצעדים מתרוננים. לא לפני שהבטיחה לו לרבי שמואל הבטחה שאינה חוזרת ריקם, שתחזור לדווח על שינויים שיחולו בחיי השכנים שלה. הוא מודה לה מקרב לב. הודיה אמיתית. אין לו לרבי שמואל בעולמו גרם אחד של 'מקופיא'. האלמנה יוצאת אפופת חשיבות. האור חזר לעיניה.

נכנסתי פנימה. רבי שמואל היה שרוי בחדווה עילאית, מפזם ניגון של חדווה, ידו הימנית כבר ממשמשת בכיפה הגדולה, אות למחשבה רבתי ההולכת ונרקמת במעמקי. הוא פותח בעליצות נעורים את הכתובות שלו, ונפנה לפוש בששת השעות הקרובות בנבכייה של סוגיית 'אונס בגיטין'.

למה, שואלים אותי מפעם לפעם, אין לו לרבי שמואל קבלות קהל מסודרות. שעות מוקצבות לכל דבר שתחת השמים?

בגלל שקבלת קהל מסודרת אפשרית בעולם שיש בו התחלה ויש בו סוף. בעולם שהגוף הוא 'מאן-דאמר', והמוח מוגבל, והלב מתעניין אם כבר הוכנה ארוחת בוקר, והחומר גם הוא בעל דעה, ולשעון יש תוקף מוסרי. בעולם כזה של אילוצים ומעצורים וגבולות ומגבלות – השעון הוא סֶדֶרָן, וקבלת קהל זקוקה לזמנים... אי אפשר שתיתכן קבלת קהל במקום החובק

בענייני בנה, תלמיד הישיבה. הבן נעזר אותו שבוע בראש הישיבה בחיפוש מקום לימוד אחר ב'זמן' הבא. רבי שמואל ייעץ לו ללמוד בישיבה בני ברקית.

"זה רחוק מדי מהבית שלי", מתלוננת אמו. "חשוב לי שהבן שלי יגור קרוב יותר".

"באיזה אזור את גרה בירושלים?" קולו של רבי שמואל חמים, מעודד.

ראש הישיבה חוצב מקרביו את הרפות האבהית השמורה רק לנשברי לב ודכאי רוח המנויים בפרשת משפטים. הוא מברר על קשרי הבן עם אמו. הקשיים לאחר פטירת הבעל, קשיים כלכליים. פרטי פרטים.

על השולחן צפים ועולים בהרחבה בעיות כלכליות, קשרי אם ובנה, קווי אוטובוסים ירושלמיים; בעיות עם עוזרת-ניקיון; סכסוך עם שכנה. ומהשיחה עולה, כי אין נושא מרתק יותר בעולמו של רבי שמואל, מהשאלה, מי הזיז את המקרר הישן של אנגלמן השכן מלמעלה, וגרם בכך לסכסוך המר עם מרת ברמן, השכנה מכניסה ג'.

ליל השימורים והעייפות – התפוגגו למחוזות שאין בהם אלמנות ירושלמיות הרוצות את בנן קרוב יותר, ואת המקרר של אנגלמן רחוק יותר.

"דירת שיכון יש לה מעלות וחסרונות", מנתח לפניו רבי שמואל.

"זה גם מה שאני תמיד אומרת ליוכבד שלי", צוהלת האלמנה, "יוכבד שלי, אני מזהירה אותך! הכל! רק לא דירת שיכון!"

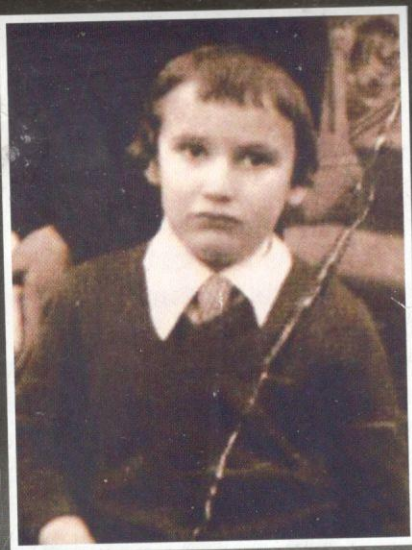
"ומה אמרה יוכבד?" מתעניין רבי שמואל. שעה וחצי ישב מרותק לכל מילה, וחֶלֶק אתה בפשטות האנושית ביותר את ייסוריה; חרדות, מריבות, תקוות עתידיות.

ובתורתו יהגה בכל רגע. יגע על התורה בשמחה

כל מילה מחתה אש
בגחלי נפשו, קולו הולך
וגובר, ומילות הקרבנות
בסתם שחרית של חול
ב'שערי חסד' הטלולה,
נשמעות כשוועת בן
המתחטא. "וְזָרְקוּ בְנֵי
אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים - - -"

יניק וחכים. בשנות ילדותו

אורגן הדעות והחידושים בארץ ישראל
י"ד פסח כ"ש
מספר 10

ביום ב' בערב תחילים בסוכתו של מרן הגון
מנוחה ל"ר יוסף חיים זוננפלד שליט
חגיגת שמחת בית השואבה

הזמנת מצוה
שלמה לזמן אוניברסאל
ועדית ח"י רבקה ח"י
נושנים בזה את קרבתם וידידותם
ומכירים

יום הכניסה בביתו של אהרן
האבן הולד, לזמן במסע
אשר יחד איתו ביום ב' ויחזיקו ויחד
בשבת שני חסד
המסעלה סודית לכמו
הרבני, שליח הזמנה ב"כ

ד. קי-אקו ומסמכים של
"THE LIBER COMPA
LIBER
שערי חסד

זה הקטן. ההזמנה לשמחת חב"ד

בתנועה אופיינית של מתח עליון. הדממה מתעבה.
רבי שמואל מתמזג עם השורות הצפופות, וממלמל
לעצמו בכלות-הנפש המיועד רק לשלש לפנות
בוקר, לאחר שבע שעות עמל מרוכז:

"וואָס וועט זיין דא מיטען רמב"ן...
"וואָס מאַכט מען מיט איהם..."

("מה יהיה כאן עם הרמב"ן, מה עושים אתו...")
אחד האברכים מסיט את הסטנדרים סביב
שולחנו ברעש גובר. שום שינוי אינו מתחולל.
מישהו מנסה להכות על הסטנדרים ברמת רעש
שהחוק אוסר בשעה המזוזה הזו, אבל רבי שמואל
אינו רואה בהכאת סטנדר קולנית, סיבה לנתק
אותו מחמצן-החיים:

"דאמאי לא יתחייב מצד ממונו המזיק - - -"
האופק מתקדר. העלם-דבר בין שורות הרמב"ן.
הוא נופת בשתי זרועותיו את הספר, וחוזר פעם
נוספת להיטות על לשון הראשונים בסוגיה. כפות
ידי טופחות על מצחו, ביטוי לניסיון נואש לסלול
דרך. מצחו מאדים, בפינתו משתררת אווירה של
קולות וברקים וענן כבד... שעת מתן-תורה של
לשון הרמב"ן. האברכים נחרדים, נסוגים, נבלעים
בצדדין - - -

עייפות הגוף מכריעה. ראשו נשמט על דפי
הגמרא. הדממה שהשתררה רוחשת חיים משלה.
דקות בודדות חולפות. רבי שמואל ניעור בבת אחת
לחיים, אצבעותיו מתבייטות מאליהן על השורות
התמוהות, והוא מתחיל שוב מהיכן שפסק, עם כל
הפרישקייט, והדריכות, והאימה הגדולה...
"הא הגפנים שלו הם הולכים ומתערבים עם
תבואתו של חברו - - -"

קרוב לשעה ארך החיזיון. לפתע נשטף ההיכל
אור בהיר. הוסרה העלטה. דברי הרמב"ן הוארו...
רבי שמואל נראה כמי שיצא בפועל מזה הרגע
מעבדות לחרות. הוא מזדקף, פניו העייפות
מתמלאות חיוניות, ולבושות את סבך המלכות,
ניגונן חודר חדווה שבקע מנשמתו, החל מתפזם לו

החיוניות המחודשת - חייבת להיפתח מכאן!
מה"אביק שבמרחץ!"

הוא נכנס בעזות, נטל את זרועו של רבו והחל
לשיר בקול גדול ומלא חיות את המילים:

"האביק שבם - רחץ - - -
"האביק שבמרחץ - - -"

הבזיק הרעם. הלב ניצת! "האביק שבמרחץ". זה
היה כמו פריסת שלום מבית אהוב! זה הזרים לחלל
הקודר של החדר זכרונות מרגעי אושר מתוקים.
רבי שמואל צחק בהנאה גדולה, והצטרף לריקוד.
אברכים נוספים שקלטו את קול הזמרה, הצטרפו
ובאו, והריקוד הלך והתעצם, וקול השירה הלך
וגבר.

ומתוך חדר מגורים ב'אבן שפרוט' הירושלמי
עלו ובקעו שעה ארוכה קולות שירה וריקודים
סוערים, ומילים מעט מוזרות:

"הא - - - ביק שבם - רחץ - - -
"האביק שבמרחץ - - -"

אלו היו הניחומים היחידים שדיברו אל נשמתו.

בהיכל הישיבה היתמר עדיין אד דק של
מלחמות הגבורה שחוללו כאן סוגיותיה של בבא
קמא. השעה 3 אחר חצות. דמות אחד רכונה
בפינתה. לילה לילה רכונה כאן הדמות, על שולחן
העץ הרחב. פינתו של ראש הישיבה. השעון חסר-
תוקף. אחת היא אם המחוג מורה על השעה שלש,
או ארבע, או חמש. כל עוד שאלת החיוב ב'מחיצת
הכרם' מדין ממון המזיק, אינה מחוורת.

קבוצת אברכים מנצלת את שעת הכושר של
אישון ליל, בה שרוי ראש הישיבה בבדידות, ללא
תלמידים וגבאים, ומנסה להסב את תשומת לבו.
הם מגביהים את קולם. ללא הועיל. עיניו של רבי
שמואל קודחות בין לשונות הרשב"א והרמב"ן.
אצבעות ידו נפשקות, מתכווצות בהדיכות;
מחליקות על פאותיו, ומבדרות את שער הפאות

מדמעות. לאחר ההסתלקות ביקש שיביאו לפניו
מסכת ברכות. פתח את הגמרא בדף ס', והקריא
בהתלהבות ודבקות את דברי הגמרא:
"מאי חייב לברך על הרעה כשם שבמברך על
הטובה, אמר רבא, לא נצרכה אלא לקבלינהו
בשמחה".

לאחר מכן הניח את הגמרא, עצם את עיניו,
וקרא בריכוז ודבקות "ברוך דיין האמת", כאילו היה
שרוי בזה הרגע ב'אגודה שול' בעיצומן של ברכות
השחר.

שאלנו אותו אחר כך, למה נזקק לגמרא ברכות.
וכי אינו זוכר על פה את דברי רבא?

"הייתי צריך לברך", אמר, "לברך על הנורא
באסונות חיי כאילו קיבלתי טובה. היה הכרח
בישוב דעת גמור. עד שהביאו גמרא התיישיבה
דעתי, וברכתי על הטובה!".

ביום שקם רבי שמואל מה'שבעה', ברגע
הראשון שההלכה התירה לו ללמוד, חם לבו,
והוא מסר שיעור בישיבה במשך שעותיים רצופות
בחרפות גדולה בסוגיה ד'צורות'.

בתקופה שלאחר הסתלקותה שררה בישיבה
אווירה עכורה. השבר הפנימי היה נורא מדי. הוא
התקשה לקבל אנשים, ומצא נוחם בתורתו ועיונו
בלבד.

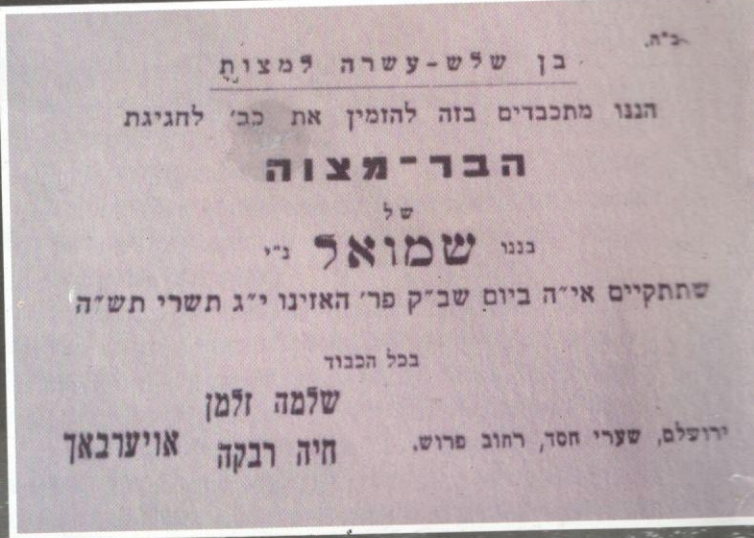
אחת החברות הקבועות שלו, הגאון רבי צבי
שפירא ראש כולל גבעת שאול, התייסר בייסוריו
של רבו. באחד הימים גמר אומר לשמח אותו בכל
מחיר! הוא התחנן לפני באי הבית להכניסו, ולנסות
להחיות את נפשו. בערב פורים התירו לו להיכנס.

איך משמחים יהודי כרבי שמואל אויערבאך?
"יהיה טוב?" "תתאוויר קצת?"

ישנה משנה בכלים הנפתחת במילים "האביק
שבמרחץ". משנה חמורה שהרב שפירא למד בעבר
עם רבי שמואל זמן ממושך. נקודת הפתיחה של

בצילום חמודתי. בין אביו מרן הגרש"ז איזערבאך למרן הגרא"מ שן

כשם שנוכח לתורה. ההזמנה לשמחת הבר מצוה

לדעת מה יטלטל את רוחו. כל מגע עם דיבור של תפילה ותורה, היה כהכאת פטיש על קורנס הלב, שהתזו ניצוצות.

הושענא רבה בלילה. הוא יושב בסוכה, ידיו אוזחות בחומש 'המאור'; תנועותיו שלוות לכאורה, קול דממה דקה, אבל האצבעות כבר קפוצות לקראת דבר האלוקים. זיעה כבר נוטפת, זיעה ממש. זיעה לעולם לא משקרת! מילות התורה נורות מפיו כמטח יריות. נוקבות. יוקדות, גם כשהוא אומר "לשפופם משפחת השפופים", נלווה להן הד מצמית. מאויים. הרה-גורל.

ב'סעודה שלישית' למשל, נפתחים מעינות תהום רבה, ונפשו מתנתקת למעלה מעשרה, ושלחבתו עולה מאליה. בשעה הזו הוא כבר הומה. לא מדבר... הומה אל נשמתו בסערה, עם מושגים כ'אדם קדמא', דו פרצופין, 'זעיר אנפין', 'עתיקא קדישא', אדם הראשון לפני החטא, הוא מצטט קטעים שלמים מהזוהר, כתיב 'עץ חיים', ביאור הגר"א לספרא דצניעותא; ברהיטות, על-פה... עולמו הפנימי שופע ללא תחומים גבולות ומגבלות. הכל זורם, נובע, ובדלים גדולים, שגם להם, לדלים הגדולים, אין היום כלי-קיבול, והם עולים על גדותיהם - ומיחילים 'מקבלים' בעלי נפש. מעטים מהם מתהלכים בסמטאות אבן שפרוט.

אדם שלפי עדות אביו הקדוש, מצוי בכל רגע נתון בעומק הבהירות בכל סוגיה מרחבי התלמודים, ספרא, ספרי, מכילתא והראשונים. אדם הבקיא לפני ולפנים בכל קטע של ש"ך וט"ז, 'בית שמואל' או תשובות מהרש"ם; אדם המהלך כבן-בית בכתבי איז'ביצא, כתבי ה'תולדות' סבו... אדם הבקיא בכתבי ברסלב עד לדקויות הענייני של רבי נחמן; איש הבקיא בכל שורה של רבנו צדוק הכהן, ומונה את השפת אמת' באותיותיו. שאינו ניגש לסעודת שבת עד שסיים והתאחד בחד קטירא עם כל הזוהר של אותה פרשה. "שילך במים רבים,

כשחמק פנימה, ראה את רבי שמואל משרך את רגליו לחדרו, נוטל מסכת שבת, וחוזר ל'כירה' האהובה שלו, רענן מתמיד!

אותו לילה עת רצון היה. פגשתי בן במרפסת של היכל 'מעלות התורה'. הייתה שעת לילה מאוחרת, הוא ישב ליד הסטנדר והפסחים שלו, ודיבר ברגש והתעוררות גדולה על ימי נעוריו בצלם של אבא, הגאון מטשעבין, הרב מבריסק, הרב בנגיס, ה'חזון איש'; על קשריו עם גאוני יהדות המזרח, על אהבתו לחכמתו של רבי בן ציון אבא שאול...

לפתע הזדעזע, קם ממקומו ואמר נרעש: "אתה יודע מה אמר הרב הקדוש מלכוויטש? אתה יודע מי היה בכלל הלכוויצ'ר? הלכוויצ'ער אמר, 'יהודי שדקת ביטול תורה אינה גרועה אצלו מעבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים - עדיין לא פסע על מפתן החסידות!' האט נישט גיטראטן אויפן שוועל פון חסידות'. ואנחנו מה? בזכרונות ילדות אנחנו מתעסקים..."

נפשו יצאה בדברו; פתאום תפס בידי ואמר בסערת רגשות:

"והרי אדם בעל נפש אתה! למה אתה מסכים אתי! אני אומר אחרת: אדם שדקת ביטול תורה אינה חמורה בעיניו מג' החמורות - לא דרך על מפתן היהדות!"

ברעש רבי שמואל! כך הגדיר הגאון רבי חיים הירשמן, מגדולי מקורביו:

"לזוהר הקדוש השפראך הסוער שלו. אש מתלקחת: "בכה רבי שמעון!" "קא צווח רבי שמעון!" "חא רבי שמעון!" "ווי להו לבר נש"...

"זהו נוסח האש המתלקחת", אומר רבי חיים, "בלבבו של רבי שמואל. אש לפניו תלהט, ברעש רבי שמואל!"

הוא חי, בנוסח שה'פחד יצחק' הגדיר בו את עצמו, "לחיות בטעם העליון". לעולם אי אפשר היה

מעצמו. לפתע הבחין בקבוצת האברכים הממתניה בשולי ההיכל. פניו אורו בעליצות:

"אה! געקסט! חושיבע געקסט! שלום עליכם!" ורבי שמואל שרוי כבר בעולם הידירות הנפלא שלו; האווירה מתחלפת בחדות, וראש הישיבה שדרכו אל עמקי הרמב"ן נכבשה, שוחח אתם בחדווה גדולה ושפץ מהני מילי מעלייתא -

לילות חורף ירושלמיים. קור מכה בעצמות. ראש הישיבה נרדם בשעות שלאחר חצות על-גבי ספסל. כעבור שעת שינה קלה הוא מזנק כעלם צעיר, חולץ את נעליו וגרביו, ורץ יחף על הרצפה הקרה של בית המדרש, כדי לעורר לתחיה את גופו המותש. לפעמים הוא שוטף את פניו במים הקפואים במרפסת החיצונית, וחוזר במלא הפרשקייט לעוד חמש שעות לימוד.

אחד הקשיים הידועים מהם הוא סובל, הם ריבוי משחרי-פניו. לא אחת הוא מבקש מאחד הפונים היושב לצדו לגמול עמו חסד, ולהמשיך לשבת לידו גם בתום השיחה. כדי ליצור מראית-עין כאילו השיחה נמשכת. הפונים האחרים יחשבו שהוא עדיין טרוד, וימנעו מלהפריע.

השיעורים-כלליים הגדולים, בפרק כירה למשל, נמשכים שעות ארוכות, והוא מגיר אל תוכם את דם-התמצית שלו. רבי שמואל אינו מותיר טיפת אנרגיה ליום מחר - שעה ש'כירה' תובעת את כולו היום! באחד הימים לאחר שיעור כזה, נשרך לביתו בכוחות אחרונים, הגיע לפנימיית הישיבה עד למבואה שלפני מדרגות ביתו, ונפל בחוסר-אונים על כסא. חולשתו תכפה עליו והוא נרדם.

תלמיד חלף במקום. הוא חשש שתיווצר זילות בכבודו. להעיר אותו - אי אפשר. כיוון שכך השתמש בטלפון הנייד שלו כדי להתקשר לטלפון הציבורי בישיבה המותקן סמוך למבואה, עד שהראש ישיבה התעורר משנתו לקול הצלצולים...

ועקבותיך לא נודעו!

היו תקופות בחייו בהן יגע בתורה בעמל נורא שאין לו אח ורע. שנים אחדות הייתה לו חברותא ללימוד משניות טהרות. הוא היה לומד אתו שמונה שעות מדי לילה. לעיתים יותר. החברותא, רבי שמואל מרדכי סיפר, שפעם עמל אתו רבי שמואל על משנה אחת במסכת אהלות שלשה לילות רצופים. בלי ספרים ופירושי ראשונים... רק ניסיון נוקב נטול פשרות לחדור לעמקים הבלתי נתפסים של שכל התורה.

שקידתו גובלת לעיתים בשפיכות דמים ממש. חצב בחומר ובלבנים בעשר אצבעות; חי ועמל כחייל וכגנרל. ללא רגע בודד אחד של רפיון. ללא רגע אחד של נחת. עשרות שנים מחייו הסתפק בלילות בתרדמה קלה על ספסל תלמודו בפאתי היכל הישיבה, וחוסך בכך את הזמן היקר של הליכה הביתה.

בישיבה היו רגילים למעמד קבוע. מחלי פניו שעלו לפגוש בראש הישיבה ניגשו היישר לכותל המזרח. משם הופנו לספסל בירכתי האולם. יהודים שעלו לפגוש בראש הישיבה הנערץ, נדהמו לראות אותו שרוע על ספסל ישיבה, מחליף כוחות להמשך היממה.

בישיבה מספרים בבדיחות, על יהודי תמים שנכנס לשוחח עם ראש הישיבה. כשהבחין ברבי שמואל השרוע על ספסלו, סבר לתומו שכך אמורות להתנהל השיחות אתו. השתרע אפוא היהודי על הספסל שמנגד, הציץ לעברו של ראש הישיבה מתחת לשולחן, ופתח בשיחה ממושכת...

הידיעות שלו בכל חלקי התורה ובכל מכמני הדעת האנושית מבהילות. גם בחכמת ה'קבלה' עמל שנים, וגם שם רכש שליטה עצומה. הוא למד 'קבלה' בחברותא עם חכמי ירושלים. במשך תקופה ארוכה התכתב בענייני 'קבלה' עם הגאון רבי ישראל אלי' ויינטרויב.

הגאון רבי מיכל זילבר, מרא דכולא תלמודא, שהכיר את רבי שמואל לפני ולפנים, אמר, שבנגלה יש בדורנו מי שיוכל להתמודד עם עוצמות ההשגה שלו, אבל ב'קבלה' הוא חד בדרא.

בשיחה עם אברך חסידי, בנש"ק לבית חסידות קוידנוב, דיבר בידענות ורהיטות מופלגת על יסודות מספרי החסידות הזו, ועל תולדות האדמו"רים. בשבתו עם בנש"ק מודז'יצא, תיקן אותו רבי שמואל במנגינה כלשהי משושלת מודז'יץ...

בשמחת עליה לתורה שערכה משפחת אויערבאך, המתינו הכל לקידוש. ספרים לא היו מצויים באולם הסעודה. כדי לא לבטל מזמנם, התיישב רבי שמואל עם אחיו הגאון רבי אברהם דב רבה של טבריה, והחל מקריא לפניו על-פה, מילה במילה, את כל לשון הזוהר על הפרשה, מרישא עד גמירא. גם בספרו הגדול 'דרכי שמואל' נכתב בהבלעה משפט המעיד על נחתומו. הוא מצטט בספרו גדול קדמון, שכתב בשם האר"י, שרבי אליעזר הקליר הוא נשמת רבי אליעזר הגדול. על כך מוסיף רבי שמואל משפט נורא:

"ולפלא הדבר, והרי לא נמצא כן בכל כתבי האר"י".

הידע המופלג הזה ב'קבלה' זיכה אותו בהערצתו של הבבא סאלי וחכמי הסוד מעדות המזרח.

זהו אדם שהרב שך אמר לתלמידיו שהיה משתוקק לשתות את המים בהם הוא רוחץ את רגליו; אדם שכתב נהרות של חידושים מברכות עד עוקצין, ועד בכלל, ופחד אלוקים מוחשי מונע ממנו להדפיס אותם כמתכונתם. צוותות של תלמידי חכמים שוקדים על פענוח הנהר האינוסופי הזה.

ואת כל הלכה והסערה, וה"שאגה כלביא", ואת כל היבול האינוסופי של כתביו - הוא מוכן לבטל כעפרא דארעא וכחמץ לאחר זמן הביעור - בשביל ניצוץ אחד של חדווה זיק בעיניים שיוכל להפיח בלב של ילד יתום.

צורת חיים ב"טעם העליון"!

הנה ביטוי נפלא, הן לרחבות אופקיו, והן ליראת האלוקים המבעירה את לבו:

בשעת רצון סיפר לתלמידיו, שעודו נער בן 16 נהג הסופר ש"י עגנון לבקר את סבו הגאון רבי חיים לייב אויערבאך, חכימא דיהודאי. עגנון שהיה איש

זו לא הייתה שעה שאנשים נוהגים להיכנס. ולמרות זאת נשמעה דפיקה בדלת. ואני, נערות הייתה בי, הצצתי בעיניי הדלת. מעברה של הדלת ניצבה גברת מבוגרת, אמו האלמנה של תלמיד מהישיבה

אשכנתי דרבי. אחיו הגר"ע מספיד בהלווה. ההמונים ברחובות ירושלים. אחיו הגר"ד מספיד

הילה
אור תשע"ח

דתי, עלה לפרקים, בפרט בערבי פסחים, להיוועץ בסבא בהלכות כשרות. לפני שובו לביתו היה נכנס לבית כנסת 'אגודה שול'. נשמת המשוור שבו משכה אותו לדמותו היצוקה של שקדן הפלאים השכונתי שמואל אויערבאך בן ה-16. הוא נאחז בנפשו הפיזית הרוגשת של הנער.

על מה היה עגנון משוחח עם שקדן ליטאי ירושלמי? רבי שמואל סיפר: על העמקים במשנת ברסלב. עגנון התעניין מאד ב'סיפורי מעשיות' שכתב רבי נחמן מברסלב, ושאר כתבי חסידות. רבי שמואל הנער בן ה-16 שוחח אתו בהרחבה על משנת ברסלב, וגם סיפר את העובדה. אבל מעולם לא הזכיר את השם 'עגנון' (!) משום שעומק רגשי, פיוטי ורחבות אופקים הם חלק מעולמו, אבל אסור להזכיר שם של רשע, חז"ל אמרו "לא מסקא בשמייהו"!

כשהוא מבקש על-כרחו להזכיר את שמו של בן גוריון, הוא מכנה אותו: "האיש שפגש את החזון איש". מעולם לא הזכיר אותו בשמו המלא! אלו אינם שעשועי לשון. כיוון שחז"ל אסרו להזכיר שם של רשע, "לא מסקא בשמייהו", לא מזכירים בשום צורה! זכיתי להכיר את השרף הזה לפני ולפנים. עד תהום רבה של נשמתו. פחד אלוקים נוקב מונע ממנו להזכיר בשם המפורש את שמו של "מי שפגש ב'חזון איש'".

באחד מלילות החורף הירושלמיים ישב הרב אברהם יוסף לייזרזון יו"ר הנהלת 'החינוך העצמאי' במעונו של דודו מרן הגרש"ז אויערבאך, ושוחח אתו. במהלך השיחה השתמש הרב לייזרזון כהרגלו בכינוי ה'פֶּטְטֶר', הדוד.

לפתע התנער רבי שלמה זלמן ואמר ברגש: "למה לך לקרא לי 'הפֶּטְטֶר', אמור 'אבוא דשמואל'! והרי אביו של רבי שמואל אני... אבא של רבי שמואל!" ואז לבשו פניו סבר של חרדת קודש והוא אמר:

"ודע אתה רבי שמואל בני מיהו ומהו? אומר לך: הוא מהיחידים שהכרתי בשנות חיי, שמונה בכל רגע ורגע בכל סוגיות הש"ס לעומקן בכל העומק וההקף האפשריים, מברכות ועד עוקצין... הוא מהיחידים שאפשר לדבר אתו בכל נושא בכל פניות התורה בעמק העיון!... אבוא דשמואל אני". וכשאמר את הדברים קרנו פניו באור יקרות.

הייתה שעת מנחה בהיכל הישיבה. אחד התלמידים עזות הייתה בו, והוא נעמד סמוך לרבי שמואל ממש בתפילת 'שמונה עשרה'. השעה הזו נחקקה בנפשו.

הנה עדותו: "התמקדתי בשפתיו של ראש הישיבה. כשהחל לומר 'ה' שפתי תפתח', אחזה בו רעדה, ואצבעותי הכחילו על דפנות הסטנדר..."

"הוא נסחף לסערה רגשית. הניף בדרכו המיוחדת, שתי זרועות משוועות, רותחות; פניו הכחילו והאדימו לסירוגין. נעזרתי בשעוני. 11 דקות תמימות ארך המעמד הנורא! רבי שמואל

שכח כליל מעצמו, מהקהל, ונאחז בששת המילים כטובע הנאחז בגלגל הצלה:

"ה' שפתי תפתח - - - ופי יגיד - - -"

כשהגה את המילים "ופי יגיד", הזדעזע כל גופו, כנראה מעוצמת ההכרה של "ופי יגיד"; התנשא מעבר למקום, והיה חוזר ללא לאות על המילים האלו. מתחנן, מיילל, משווע:

"ופי יגיד - - - תהילתך - - -"

"בן המתחטא" של רבי שמואל, הוא ילד הנתלה באבנט של אבא, ומשווע על עצם קיומו... וכל דמעה היא נטיפ-דם.

תלמידים מעידים שהחלקים הסוערים ביותר בתפילתו, מתמקדים בחמשת הדקות הראשונות של ברכת 'אבות', ובחמשת הדקות האחרונות של ברכת 'מודים'.

עולם הרגש הער שלו הביא אתו את ברכת ההתחדשות ב'עבודה'. מדי בוקר כשהוא ניגש לתפילה, נראה שהוא פוגש את הסיפור שלו בפעם ראשונה.

"פעם", מספר תלמיד, "עמל שנה תמימה על המילה 'אתה' ב'שמונה עשרה'. איך ידענו? במשך חודשים התבוננו בו בתחילת 'שמונה עשרה', והבחנו שפרק-הזמן משעת הכריעה ב'ברוך' עד ההזדקפות 'כחיוויא' בשם ה' - מתארך מאד..."

בחגים ובימי בין הזמנים, הרחק מחובות הישיבה, הוא נתן דרוך לנפשו. ברגעים ההם היו הופכים רמ"ח ושס"ה שלו ל"אני תפילה". באחד מימי הסוכות, בסוכת תלמיד, נעמד בתפילת 'שמונה עשרה', וכיוון שהשעה הייתה שעת-הנפש, הרחק מטטרות העולם, ארכה תפילת ה'שמונה עשרה' למעלה משעה.

בכל שעה, וכל צומת-דרכים - היה מהלך רבי שמואל כמי ש"חרב מונחת בין ירכותיו". אפוף פחד אלוקים. לא אחת מסגירה הבעת-פניו את ה"שאגה כלבית במחשבותיו". פניו אפופות אז מתח פנימי עצום.

המורא הגדול אינו מניח לו לחיות אפילו להרף-עין חיים של סְתִמּוּת. מוחו הומה כל הזמן קטעי רבי עקיבא איגר, ט"ז, ר"ש או 'ספרא דצניעותא'. סוג של מלאך אלוקים שהשתפל על כורחו לעלמא דשיקרא. נֶשֶׁר בלול תרנגולים.

מעשה בתלמיד שניגש אליו בפורים בעת משתה היין, ואמר לו כהאי לישראל: "את כל חיי, הַצִּלְחָתִי ובניין עולמי אני חייב לראש הישיבה. מה אשיב לראש ישיבה כל תגמולוהי עליי? איך מסוגל נער להכיר טובה לראש ישיבה שלו?"

רבי שמואל ניצל את ההזדמנות. **"יש לך באמת-באמת הכרת הטוב? אתה באמת חושב שאתה חייב לי את חייך?"** "את כל חיי! כל עתידתי!" מתרגש הבחור.

"אם עד כדי כך", אומר לו רבי שמואל בדחילו ורחימו, **"עשה עמי חסד! התפלל נא על שמואל בן חיים לייב שיזכה לחזור בתשובה שלימה!"**

פחד האלוקים הביא עמו הנהגות של התקדשות עליונה. הנה עדות של אחד מחשובי תלמידיו:

"הוצאתי לאור ספר על מסכת עירובין. רבי שמואל פתח את הספר, עבר אתי 'סימן' אחר 'סימן', ושוחח אתי במלוא הפְּרִישְׁקִיט על הסוגיות השורשיות של עירובין לעומקן. הוא הניף את זרועו והראה שליטה מופלאה בנקיקיה החבויים ביותר של המסכת, והסתעפויותיה למרחבי הש"ס. היה נראה כאילו הגה בהם ברגע זה. העזתי פנים ושאלתי, איך הוא מונח כל-כך בסוגיות של עירובין, בעוד הישיבה שקועה בסוגיות גיטין..."

"זו הייתה שעת גבהות-המוחין, וממילא שעת גילוי הלב:

"זהו סיעתא דשמיא", אמר לי. "מימי לא

נסתכלתי בצורת אשה".

באירוע משפחתי שנערך במלון 'המרקז', היה נדמה לו שבדוחק הרבים נגע שרוולו להרף-עין בשרוול של אשה. הוא הסתגר ובכה כבי תמרוקים על המכשול. רק כשאביו, מרן הגרש"ז, העיד בפניו שהיה זה נער, שככה סערות נפשו.

הרגלו המתמיד לחיות חיי קדושה ועילאיות, הביא אתו תחושות דקות של הרגש-קדושה, שחרגו מגבולות הטבע. הנה סיפור מצמרר, עדותו של מקורבו הרב הגאון רבי מנדל אויערבאך:

"באחד הימים נסע רבי שמואל לחתונה במכונת שלי. בזמן שראש הישיבה שהה באולם השמחות, ישבתי במכונת לשיחה עם מכר שהזדמן למקום. המכר הזה היה רחוק מקדושה, הידרדר רוחנית והגיע לדיוטה התחתונה. ניסיתי לעודד ולרומם את רוחו. כתום השיחה קם הלה ופנה לדרכו.

"מאוחר יותר כששב רבי שמואל לרכב, התיישב במושב הקדמי שאירח לפני שעה קלה את המכר הנ"ל. ברגע שנגעו שולי מעילו במושב, זינק ממקומו החוצה בחדרה עצומה, ושאל אותי, כשאימה מכסה את פניו:

"מה קורה במושב הזה? יש כאן הרגשת טומאה... משהו ישב פה עכשיו?"

בחור היה בישיבה, בשוליים, שנפשו נעה-ונדה בין היכלות הקדושה לעלמא דמסאבותא. באחד מלילי שישי לאחר סדרי הישיבה הזדמן הלה לבית קרוב-משפחה, ושקע שם שעה ארוכה בטכנולוגיה של זוהמה.

למחרת לאחר תפילת שחרית בישיבה, כשרבי שמואל ראה אותו, הזדעזע, ואמר בחדרה עצומה:

"איפה היית אתמול, מה עוללת?!" זה לא היה 'בירור'. רבי שמואל ניצב על-גבו, כשפניו מליאות אימה.

הבחור נלפת. ויחרד חרדה גדולה. הוא מעולם לא שגה.

זהרורי בוקר עטפו בכנפיהם את סמטאות 'שערי חסד' של מעלה. רבי שלמה זלמן כבר ניצב

אותה שעה עם הטקסל החבוט שלו ליד יגאל הירקן בקצה רחוב השל"ה, ואומר לו ברגש: **"העגבניות היום, יגאל, אדומות מאד! יהיה לך בעזרת ה' יום טוב!"** יגאל מנשק את ידיו בחום, ומוחה דמעה. הטכס היומיומי.

ובאותה שעה מידפק בביתו של רבי שלמה זלמן ברחוב פרוש 9 אברך, שליחו של הגאון מטשעבין, שהגיע לשאול ספר. רבי שמואל בנו של הגרש"ז פותח את דלת הבית, מבחין בנכנס, ובלי לשאול מה רצונו, נחפז להוציא אליו מתוך הבית כרך שני של 'שואל ומשיב' אורח חיים.

האברך המשתומם ביקש לדעת מניין ידע רבי שמואל את חפצו.

"אתה מקורב לרב מטשעבין", אמר לו רבי שמואל, "והבנתי ששלוcho של הרב אתה. נו, מה יש בבית אבא שאין בביתו של הרב מטשעבין? יותר ספרים... ידוע לי גם, שלרב מטשעבין יש 'שואל ומשיב' בלי המפרשים שנדפסו בסוף. וממילא אין לו ב'שואל ומשיב' שלו את האשל אברהם... מן הסתם רוצה הרב לברר על המנהג לקדש על י"ש פחות משיעור רביעית..."

כשהשליח סיפר על הדברים באוזני הגאון מטשעבין, התפעל עמוקות, ואמר:

"אצל חסידים היו עושים מזה 'מופת'..." רבי שמואל, חכימא דיהודאי. חכם הרזים. היכולת שלו להבין דבר מתוך דבר מעניקה ממד חדש למושג 'חכם עדיף מנביא'.

הנה סיפור פלאים, מהווי הישיבה: הייתה בישיבה חברותא שלמדו בלילות 'שמעתתא' על הסדר. באחד הערבים ניגשו לשאול אותו קושיה כלשהי. רבי שמואל שהיה שקוע וטרוד בעומק תלמודו, הבחין בשניים, ולפני שהספיקו לשאול, אמר:

"מן הסתם קשה לכם דעת המקל של 'חכמי פרוניציא'. ההסבר הוא כזה..." וחזר מיד לתלמודו.

המקרה הותיר את הבחורים נרעשים. מין גילוי נבואי! הם לא מצאו מנוח, העזו פנים ושאלו אותו ברגע נינוח מניין לו.

"דברים פשוטים", אמר. "אני יודע שאתם

לומדים 'שמעתתא' על הסדר. אני מכיר את רמת הכישרון שלכם, ומתוך זה קל להבין את קצב הלימוד שלכם, בחודשיים מאז שהתחלתם. אני גם מכיר את צורת החשיבה שלכם, והבנתי מה אמור להיות לכם קשה בפרק ההוא של ה'שמעתתא'."

לכל תלמיד בישיבה שמורים סיפורי מופת על קליטתו המדהימה ועל ה"חכם עדיף מנביא" שעמו התנהל. אחד מתלמידי הישיבה חי בעימותים קשים עם אמו. רבי שמואל, אמן כוחות הנפש קלט את אופיו, וחשד במה שחשד. באחד הימים ניגש אל התלמיד הנ"ל ואמר לו:

"צריך להיזהר לא לעצור את אמא..."

נחרד הצעיר מאד ושאל: "הראש ישיבה שמע על כך מהבית או ממישהו?" אמר לו רבי שמואל:

"לא שמעתי על כך מאיש... אני שב ואומר לך, צריך להיזהר מלעצור את אמא!" מעיד תלמיד מובהק:

"אינספור פעמים חוויתי התנוצצות של חכם עדיף מנביא. ועל רובן נגזרה, מסיבות אישיות, גזירת השתיקה. באחד הימים זימן אותי אליו והוכיח אותי מרות על צורת התנהלות שלי במוסד בו כיהנתי. הזדעזעתי, משום שיחסיי שם היו תקינים לגמרי."

"ודווקא למחרת, אכן התחולל ביני לאותו מוסד דין ודברים חריף, שגרר את התפטרותי. הייתי המום. מיהרתי לביתו. הראש ישיבה הקדים להוכיח אותי, אמרתי בתדהמה, בנבואה עסקינן?

"הוא צחק את צחקו החם. 'לא נבואה. אני מכיר את האופי הרגשני שלך. וגם מכיר את אופיים המחוספס של אנשי המוסד ההוא; הבנתי שבערך בפרק זמן של חודשיים אמורה להתרחש ביניכם התנגשות'."

"חוויתי עשרות אירועים כאלו. מאז האירועים האלו אני פוחד פחד ממשי להשקיף אל תוך עיניו."

באחד הימים עלתה באוזניו של רבי שמואל שיחת נאמן-ביתו עם מלמד ב'חידר', שביקש לקבוע זמן מתאים בו יעלו הילדים לקבל את ברכת ראש הישיבה. כששמע רבי שמואל את קולות

השיחה, החווה בתקיפות בידיו שיסגור את הטלפון על אתר, ללא כל סיכום. הלה נרתע ולמרות אי-הנוחות סגר את השפופרת בתמהון גדול.

"אתה למדן-הנפש", אמר לו רבי שמואל, "למדן כמוך צריך להבין עניין. מדוע מתקשר מלמד בחידר לקבוע עניין כזה? מדוע לא התקשר המנהל עצמו? אני מניח שיש ביניהם סכסוך, והמלמד מעוניין לרומם את קרנו על ידי השגת הסכמתי לבחון את תלמידיו."

שיחה קצרה עם הנהלת הת"ת אימתה את ההשערה.

משפחה רצוצה הגיעה בוקר אחד למעונו. הבן מאורס; לכאורה מאורס באושר; ההזמנות כבר מודפסות, רהיטים נקנו, נשתקע הדבר; והבחור החליט לפתע ללא כל סיבה נראית לעין שאינו מסוגל להינשא. למה? לא מסוגל. הנפש שלו לא מאפשרת לו. נו, נפש היא זו? נפש הגזירת בזיונות וייסורים על כלתו, על עצמו, על משפחה שלמה מישראל!?

הבחור השבור קיבל על עצמו לעשות כאשר יורה ראש הישיבה.

לתמהון הנוכחים, החל ראש הישיבה לשוחח אתו על ענייני תפילה בישיבה.

"ניגשת פעם כשליח ציבור?" שואל רבי שמואל. "לא הזדמן לי", משיב הבחור במבוכה.

"ובסעודה בשבת הבר מצווה שלך היית שמח?" שואל רבי שמואל.

הנער התעטף קדרות, ושחק. קרא רבי שמואל להורים, ואמר להם בפסקנות: "תתקנו אותו ללא חשש. אבל תערכו את שבת הקידוש במושב קטן, מניין מצומצם של עשרה מישראל בלבד!..."

הבחור יצא מאושר, ההורים נדהמים, ובני הבית התקשו להסתיר את תדהמתם על הפתרון המוזר. הסביר רבי שמואל:

"דבר בהופעתו ובנסיבות המשפחתיות לא הצדיק חרדה. נו, אם ההווה חלק, בהכרח חבוייה כאן טראומה מהעבר. משיחתנו הבנתי שלא ניגש מעולם ל'עמוד', איך זה שבחור אינו ניגש אפילו

רבי שמואל היה שרוי בחדווה עילאית, ידו הימנית ממשמשת בכיפה הגדולה, אות למחשבה רבתי ההולכת ונרקמת במעמקיו. הוא פותח בעליצות נעורים את הכתובות שלו, ונפנה לנוח לששת השעות הקרובות בנבכייה של הסוגיה

בציאל דמהימנותא. עם מירן הגר"ש אלישיב < הגרא"ל שטיינמן > הגר"ע יוסף זכר צדיקים לברכה

והוא ברח את אבי הבת בשפע ברכותיו.
לאחר מכן ניגש ל"שמונה עשרה" של מנחה. תלמידים מעידים שהמנחה של אותו צהריים הייתה זרועת-אור ונהרה שלא מעלמא הדין. דמעות התרגשות שטפו את פניו. התפילה הפכה לשיר הלל והודיה!...

בהתקדש חודש אלול, ימי ה"שגה כלביא במחשבות", מוסר רבי שמואל שתי שיחות שבועיות. באחד הימים כשניגש למסור את ה"שיחה", עשה בדרכו קפנדריא, ניגש לספסל צדדי, נטל את ידו של אחד התלמידים ולחש לו:

"עוז וְחֵדוּהָ בְּמִקוֹמוֹ! יְהוּדֵי צֶרֶךְ לְשִׁמוּחַ יוֹתֵר מִכֵּל, דּוּקָא בִּימֵי הָרַחֲמִים! עוֹז וְחֵדוּהָ בְּמִקוֹמוֹ! אֲנִי מִבְּקֵשׁ מִמֶּךָ לָרֶדֶת לְמִטָּה בְּזֶמֶן הַשִּׁיחָה... קַח גְּמָרָא, תִּלְמַד שֶׁם, אֲבָל רַק בְּשִׁמְחָה, בְּשִׁמְחָה!..."

הוא הבחין בתקופה ההיא בנמיכות הדעת של התלמיד, וחשש שדיבורים אלוליים ישפילו את רוחו, יותר משירוממו את קומתו. באחד הימים אחרי מנחה, הגיע לבית המדרש אברך מתלמידיו, וסיפר לו על מצוקה שנקלע אליה. מצב רוחו של האברך כבר חרג מדכדוך מקובל. הוא היה שבר-כלי.

כאן ניצב הצורך בזעזוע. תפס רבי שמואל בזרועו, והחל לשיר בקול רם והתלהבות:

"אֵין שׁוֹם יֵאוּשׁ... אֵין שׁוֹם יֵאוּשׁ - -
"אֵין - אֵין - אֵין... אֵין שׁוֹם יֵאוּשׁ בְּ - עוֹלָם כָּלָל - -"
ותוך כדי שירה נטל בידו של האברך, ולעיניהם הנדהמות של מתי מעט התלמידים ששהו בהיכל בשעת הצהריים, החל לרקוד אותו בצידו ההיכל... כשהאברך נרתע, אמר לו ראש השיבה:
"ממה אתה חושש? שישתכלו מזור? נו נו, יסתכלו מזור..."
בעולם החובות של רבי שמואל לא היה פנאי-נפשי להגות בשאלה מה רוצה וחושב העולם שמחוץ להיכלות לבבו.

בחור היה בישיבה שלקה בקשיים רגשיים. חסר-ביטחון באופן קיצוני, חוסר ביטחון שהביא בעקבותיו גמגום, ועם הזמן הידרדר מצבו הרגשי. באחד הימים קרא לו רבי שמואל והציע לו ללמוד נהיגה. זה היה אמצעי קיצוני לרומם את רוחו של הנער. מי שמכיר את התנגדותו הרגשית העזה של רבי שמואל ללימודי נהיגה והוצאת רשיון, יכול ללמוד מכאן על עוצמת מסירות-נפשו.

הסיפור להלן מעיד בדרך מזעזעת, עד כמה ובאיזו מידה של מסירות נפש הביאני המלך חדריו, ואיזו רמה של קירבה אישית גילה לתלמידיו: תלמיד בישיבה שהיה קרוב מאד לראש הישיבה, חווה שעת משבר. ושקע בחיפוש עצמי רוחני. הוא הרבה לנסוע לקברי צדיקים, ולתור אחר תכלית ותוחלת. באחד הימים ניגש אליו רבי שמואל ואמר לו כך:

"אתה שרוי במשבר. שעת משבר היא שעת סגולה. זמן שבו הכל נתון לשינויים ולהתחדשות... ולכן זוהי שעה שניתן להתרומם עליה! אספר לך על המשבר האישי שלי... מה עשיתי אני כשהוברר לי שלא יהיו לי לעולם ילדים? לקחתי את עצמי לידיים, ולמדתי ש"ס בעיון נמרץ..."

הנה סיפור מדהים המבטא את מידת מעורבותו: ביקשו ממנו באחד הימים להתפלל על אדם זר שאינו מוכר לו, שנפצע קשה בתאונה, והוא חושש לחייו ועתידי. הוא ביקש את שם החולה ובית החולים בו הוא מאושפז.

הוא ביקש לקרא לאחד מתלמידיו הוותיקים, שבעצמו עבר פעם תאונה דומה.

"לפני שנים", אמר לו, "נפגעת בתאונה קשה, ויצאת ממנה בשלום. הובא לפניי שמו של אדם המאושפז ב'הדסה' במצב דומה. שבור ואפוף חרדות. סע אליו, חזק את רוחו בסיפורך האישי..."

כמלאך המכה על קודקודם ומבקש 'גדל', ניצב תמיד ותבע מיונקי מימיו השגות והספּפּקים. בעיקר 'השגות'. זוהי שאיפתו הכובשת, שתלמידיו

בעולם שהגוף הוא 'מאן-דאמר', והמוח מוגבל, והרגשי-הלב מתעניינים קודם אם כבר הוכנה ארוחת בוקר, והחומר גם הוא בעל דעה, ולשעון יש תוקף מוסרי. בעולם כזה של אילוצים ומעצורים וגבולות ומגבלות - השעון הוא סדרן

תמונות אחרונות. למעלה: במוצאי יום הכיפורים באמצע: בכנס באחד השבועות האחרונים למטה: האברך האחרון שהתקבל למעונו

יטבילו את מוחם כליל כעולה וכקרבן, ללא מחיצות וחציצות, במתיקות התורה. לפעמים התביעות שלו קשות. "עסקנו בשיבה", מספר תלמיד, "בסוגיית פלגין דיבורא". כשראה אותי קרא לי ושאל: 'ש מערכה ב'נודע ביהודה' באבן העזר' סימן ע"ב בנושא הזה עברת עליה? "לא עברתי", מגמתי נבון.

"רבי שמואל נראה המום. המום באמת: "לא עברת? ייתכן הדבר?! יכול בחור כמוך לדלג 'סימן' כזה של 'נודע ביהודה'?" ובפיו נשמעה תדהמה אמיתית.

"פתחתי את ה'סימן' הנזכר", סיפר התלמיד, "וגיליתי 17 עמודים צפופים, גדושי ענפים וחקירות, הגודשים את כל ענייני 'עדות שאי אתה יכול להזימה', 'דרישה וחקירה בדבר שבערוה', 'דיני קנסות', 'פלגין דיבורא', 'תרי ותרי', 'גביית עדות שלא בפני בעל דין', עשרות נושאים סבוכים... נחשפתי בבת אחת לעולם חדש של ה'קרקייט' ושאיפות! עמלתי על ה'סימן' כל אותו יום, עד חצות ליל. הרגשתי שלא תהיה לי צורת-אדם בעיניו אם אפגש בו בפעם הבאה, ולא אוכל לשאת ולתת אתו במרחבי ה'סימן'..."

"פעם ניגש אליי, פתח 'שואל ומשיב' באחת הסוגיות הסבוכות, ובחן אותי במעמקי ה'סימן'..." זוהי דרכו להעניק מושגים! להפעים לבבות בגדולת התורה!

"ה'סיט' הגדול", מחיך תלמיד בערגה, "אם היה מזמין אותי לסעוד על שולחנו בשבת פרשת משפטים... על-מנת להכיל את המרחבים שלו, היינו צריכים לשלוט ביסודות של בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא, שהלכותיהן יצוקים בפרשה הזו... פעם, לאחר שהתכוונתי כל השבוע, 'תפס' אותי לא מוכן בפסוק על מצוות ביכורים, והרחיב שעה ארוכה בשאלה, אם הם חייבים בתרומות ומעשרות..."

פֶּלֶס־נפשי מצוי בלבבו של רבי שמואל, ועמו הוא שוקל את דרכי החינוך. זה יצר בישיבה שיקול חדש בענייני פגיעה: מי שספג ממנו תוכחה מרה – הוכיח בכך מידה של חשיבות... זה הוכיח שלדעת ראש הישיבה יש לו 'כלים' לקבל בלי לבעוט. בחור היה בישיבה שהחליט להתמסר לעמל התורה במין בהילות, ווילךקייט, כחלק מהוילךקייט היה ער עד לשעות הקטנות של הלילה, ונדרם מִשְׁן שנה תמימה על ספסלי בית המדרש.

רבי שמואל היה רואה אותו מדי לילה. היו לילות שרק שניהם ישבו בבית המדרש, איש בפניו. דעתו לא הייתה נוחה ממידת ההפרזה שהבחור אימץ לעצמו, אבל גרס שלהוכיח אותו לא יהיה נכון.

כעבור שנה התעורר בלב התלמיד ספק בהלכות נטילת ידיים שלאחר השנייה. היה זה בשלש לפנות בוקר, ורק רבי שמואל ישב בהיכל. ניגש אליו הבחור ושאל אותו כיצד לנהוג. השיב לו רבי שמואל בנחותא את דבר ההלכה, ואז הוסיף בעדינות:

"יאמרו, שמי שרוצה להתחזק יתנהג משונה?"
יותר לא אמר מילה.

זו הייתה הפעם הראשונה והאחרונה שדיבר אתו על הנהגתו. זה השיג את מטרתו. הבחור חזר לישון כדרך כל הארץ.

מעשה בתלמיד שלו, נער מתחזק, שקלט את העניין התורני אבל לא את הלך-הרוח הישיבתי. התלמיד למד בעברו תופים. כשהתחתן, ניגש התלמיד במהלך חתונתו אל התזמורת, ובמה שהצטייר בעיניו כשושבוט, פשט את חליפתו, התיישב ליד מערכת-התופים והחל לגנון בעצמו. החתן ראה בכך שושבוט חגיגתי, בעוד המחותן מסמיק מבושה.

רבי שמואל ניצב מהדד, מתבונן ושותק. בתום החתונה, כשהתקבצו הכל לברכת המזון ולשבע ברכות, נטל רבי שמואל כף ומזלג והחל לתופף על השולחן ברעש והתלהבות לקול צהלת הנוכחים.

"גם אני", אמר לחתן ולמחותן בחדווה, "קצת טוב בתופים". עיניו של המחותן זהרו.

מן הזמנים הנשגבים בחייו הוא מוצאי יום כיפור. לאחר הבדלה בבית מדרשו וטעימה קלה, יושב ראש הישיבה ועמל במסכת סוכה בדבקות עצומה. מעין רגע-שיא של תוקף קדושת היום. במוצאי אותו יום כיפור לאחר ההבדלה, נודע לו על תלמיד שלו לשעבר, שהסתכן שלא באשמתו בשוק האפור עם עבריינים. כיוון ששמע כך, הסיר מעליו את הקיטל, את ה'מוחין', ואת נחומו הסגולי של הלילה הקדוש, סגר בצער את ה'סוכה', וביקש שיסיעו אותו לפגישה עם חבורת העבריינים.

וכך היה רבן של ישראל יושב במוצאי יום קדוש, במשך שעות למשא ומתן משפיל ומייגע עם קבוצת עבריינים, שבכלל ראתה בו 'דוס' מעצבן. המעבר הנורא הזה מקדושת היום וקדושת התורה של "מחיל אל חיל" פצע את לבו. אבל כשחזר מהמפגש שהסתיים בהצלחה, האירו פניו בחדווה עמוקה כאילו עמד ברגעי 'נעילה'.

באחד הימים סיפר לו תלמיד על מלמד בחידר שפגע בבנו, והילד ניזוק רגשית. כשהגיע לביתו חיפש ביוזמתו את מספר הטלפון של המלמד, התעניין באופיו של הילד בן ה-8. ודן עם המלמד בידידות בקשייו הלימודיים של התלמיד, איך להגיב לאיחוריו, ודרכי חינוכו.

המעבר העז הזה בין עמקה של אהלות לדיונים באופיו המרדני של ילד בן 8 המתקשה להגיע בזמן – היא סגולת-נפש בלתי-אפשרית של הנפש הפלאית הזו:

לטבול מלא חושיו בהרגשי האי-ביצאי בפרישת הזרועות של משה במלחמת עמלק, ולדון באותו רצון-נפש על ערך של חלמון בביצת ארוחת הבקר של תלמידיו!

אשת תלמיד שלו עברה מסכת של גירושין כואבים. רבי שמואל כדרכו, ליווה את כל שלבי

הגט בעצה ובדמעה. בלילה שלפני מתן הגט – אלו היו תמיד הלילות הקשים בחייו, הלילות של ערבי גט של מחלי-פניו – התקשר רבי שמואל עצמו לתלמיד שלו וביקש על נפשו:

"גב'... מתגרשת מחר. היא שרויה בחרדה רבה... הרגע שאחרי הגט יהיה כבד עליה. סי וועט זיין ביטער... תדאגו שיבואו לקחת אותה ברכב פרטי. שלא תתגלגל חלילה במוניות!"

כשסיים את השיחה, לא נחה דעתו, הוא שב והתקשר וביקש:

"ותדאג בבקשה שהרכב יהיה נוח... לתקוני שדרתיך!"

"אחד מידידי", מספר הגאון רבי חיים הירשמן, "עזב שידוך. נכנסתי אליו בשעת בוקר. רבי שמואל היה ישוב אצל שולחנו עם ספל החלב של שחרית. סיפרתי לו על השידוך שהתבטל.

"תגובתו הייתה קשה. הוא הזיז את ספל חלב-הסויה הנודע שלו מלפניו בתינוב. זה היה המזון שלו ל-12 השעות הבאות, ואמר שאינו מסוגל יותר לטעום דבר. במשך כל שעות אותו יום התמסר לעניין. קרע את עצמו מהכנת השיעור כללי ב'כירה', וזו כשלעצמה הייתה פסגת מסירות הנפש. השיעורים ב'כירה' הם לשד-התמצית של קיומו... ושלא אותי לעשרות שליחויות, הפעיל בעצמו שתדלנויות, והתקשר שוב ושוב לכל נוגע בדבר. "ותבין", נוצצות עיניו של רבי חיים הירשמן בהתפעלות, "לא היה לו במקרה הזה אפס-קציה של אחיזה! לא תלמיד שלו, לא מקורב... סתם לב יהודי שרוטט בייסוריו".

"בשלב מסוים, כשרבי שמואל נאלץ לנסוע, שלח לקרא לי 'למניין הרבנים' בהגר"א, בו למד, הוציא מכיסו את מפתחות ביתו, הפקיד אותם בידי, ואמר לי כך:

"חיים, בימים הקרובים עד שתסדיר את העניין, אל תאכל ואל תשתה, תעסוק רק בנפשו של הזוג הזה... קח את מפתחות הבית. הרי שלי לפניך! תשתמש בטלפון שלי, תתקשר משם, תזמן לשם אנשים..."

כשסבל יהודי נקלע למפתנו, הוא מכריז על עצמו זמנו ורגשותיו – הפקר.

הזדמנתי לביתו עם מקרה מר שחוותי בעצמי. פניו התכרכמו במרידות גדולה. בני הבית סיפרו לי שאותו יום לא טעם דבר.

למותר לציין, שאני עצמי, בעל המרידות, סעדתי אותו יום את כל שלשת ארוחותיי...

המקרים שמדירים מאכל מפיו ושינה מעיניו, אינם בהכרח לבטים כלל-ישראליים נשגבים. הוא סובל בפועל ייסורי הגוף והנפש בשל בחורה ממוצא מזרחי המבקשת להתקבל לסמינר בעקבות חברותיה, ונדחתה; או בעל תשובה המבקש לשלוח את בנו למכינה ישיבתית ונדחה בגלל עברו.

בכל ליל הסדר מתקבצים ומסיבים אל שולחן מלכותו עשרות רבות של יהודים שהעולם הרע להם בדרך מהדרכים. כל מי שהחיים הכבידו עליו, הופך באופן אוטומטי לידיד נפש ומקורב.

רבי שמואל יבקש את נרדפי-החיים!